

HRVATSKA GOSPODARSKA KOMORA

Sektor za financijske institucije, poslovne informacije i ekonomske analize

Robna razmjena RH, učinci pristupanja EU i „Rotterdam- Antwerpen efekt“

- Uvodno
- Što podrazumijeva „Rotterdam-Antwerpen efekt“?
- Tumačenje „Rotterdam-Antwerpen efekta“ u Hrvatskoj
- Statistika robne razmjene
- Zaključno

Listopad 2015.

Uvodno

Hrvatska je članicom Europske unije postala početkom srpnja 2013. godine što je očekivano izazvalo znatno povećanje obujma robne razmjene. Naime, premda je velik broj proizvoda i prije pristupanja bio oslobođen plaćanja carina ili su one bile niske i uređene sustavom kvota, **pristupanjem Hrvatske EU ukinut je sav carinski nadzor nad trgovinom robe između Hrvatske i ostalih zemalja članica**. Dijelom je zbog toga već u drugoj polovini 2013. godine rast vrijednosti izvoza na godišnjoj razini iznosio 4,6 % (u 2012. je iznosio samo 1,6 %), a u 2014. godini visokih 9,0 %. Ovakav je scenarij, više ili manje izražen, bio prisutan i kod većine novih članica EU, gdje su u godinama pristupanja ili godinama koje su uslijedile zabilježene visoke stope rasta izvoza. Naravno, u obzir treba uzeti i izmjene metodologije praćenja robne razmjene (poput odvojenog praćenje Intra i Extra EU razmjene) i druge čimbenike, poput kretanja cijena energenata i sirovina na svjetskom tržištu (poput izraženog rasta cijena tijekom 2007. i 2008. godine), ali ostaje činjenica da su najviše stope rasta izvoza za deset članica koje su zajedno pristupile EU u 2004. godini zabilježene tijekom 2004., 2005. i 2006. godine.

GODIŠNJE STOPE RASTA ROBNOG IZVOZA "NOVE" ČLANICE EU*, %

	2001.	2002.	2003.	2004.	2005.	2006.	2007.	2008.
Češka	18,1	9,4	5,8	28,8	13,2	20,4	18,2	11,7
Estonija	7,3	-1,5	9,9	19,1	30,0	24,5	4,1	5,4
Cipar	11,7	-7,6	-6,2	81,0	54,5	-9,8	-4,2	9,1
Latvija	10,4	8,2	5,8	26,0	28,7	18,1	23,7	13,8
Litva	24,0	15,8	11,2	21,4	26,9	18,7	11,1	28,5
Mađarska	11,3	7,4	4,4	17,3	13,2	18,5	16,1	6,0
Malta	-23,4	5,4	-7,1	1,6	-4,7	15,5	12,7	-5,6
Poljska	16,9	8,2	9,3	26,9	19,2	22,7	15,9	13,3
Slovenija	9,0	5,9	2,9	16,6	17,6	19,6	18,7	5,6
Slovačka	9,8	8,3	26,7	15,5	14,9	30,1	28,1	13,3
Bugarska	8,8	6,1	10,0	19,8	15,5	27,4	15,0	12,5
Rumunjska	12,9	15,4	6,4	21,3	17,5	16,2	14,3	14,0

*prvih devet je EU pristupilo 01.svibnja 2004., a Bugarska i Rumunjska 01. siječnja 2007.

Izvor: Eurostat

Što podrazumijeva „Rotterdam-Antwerpen efekt“?

U Hrvatskoj se, kao rubnoj i lučkoj članici EU, zbog ostvarenog povećanja dosta raspravljalo o utjecaju tzv. Rotterdamskog efekta („Rotterdam-Antwerpen efekt“) na povećanje robne razmjene, posebno izvoza. Taj efekt **predstavlja utjecaj izvoznog i uvoznog carinjenja robe u tranzitu na vrijednost ukupne robne razmjene**. Naime, prema Extrastatu svako se uvezno carinjenje robe iz zemalja nečlanica vodi kao uvoz zemlje, a prema Intrastatu se izvoz takve robe prema ostalim članicama vodi kao izvoz. Uvoznici iz članicama EU prema odredbama zajedničkih carinskih pravila mogu sami odlučiti gdje će cariniti robu, a

HRVATSKA GOSPODARSKA KOMORA

Sektor za financijske institucije, poslovne informacije i ekonomske analize

Odjel za makroekonomske analize

Tel. 01/4828 – 373; email: makroekonomija@hgk.hr

prednost carinjenja u zemlji iskrcaja je da se nakon carinjenja roba nalazi u slobodnom protoku bez obzira na krajnje odredište. Upravo zbog toga se carinjenje često obavlja u rubnim članicama EU i lukama iskrcaja, što povećava vrijednost uvoza pojedinih zemalja (već i sam naziv govori o tome da je efekt prvobitno zabilježen u Nizozemskoj i Belgiji). Ovakvi tokovi roba otežavaju statističko praćenje robne razmjene i povećavaju ovisnost kvalitete podataka o točnom izvještavanju i sadržaju carinskih deklaracija. Zbog toga Eurostat sustavno radi na unapređenju statistike intra EU robne razmjene.

Tumačenje „Rotterdam-Antwerpen efekta“ u Hrvatskoj

Prema tumačenjima iz Državnog zavoda za statistiku, sve robe koje se iskrcavaju u nekoj od hrvatskih luka podliježu primjeni carinskih propisa Hrvatske te se, u skladu s tim, i carine, ali se pritom dio roba statistički ne prati kao uvoz, a potom i izvoz Hrvatske. Kriteriji u takvom statističkom praćenju su zemlja podrijetla, sjedištu poslovnog subjekta koji obavlja carinjenje, carinski postupak, zemlja otpreme i zemlja krajnjeg odredišta robe. Tako se prema metodologiji Eurostata i točno određenim kriterijima **roba u tranzitu isključuje iz robne razmjene RH** te kvazi-tranzit nije obuhvaćen nacionalnim statističkim podacima o izvozu i uvozu.

Državni zavod za statistiku ipak naglašava slučajeve u kojima robu iz zemalja nečlanica uvozno carine domaće tvrtke koje su izvještajne jedinice za Intrastat, a potom takvu robu otpremaju u druge članice EU. Takav se vid izvoza i uvoza statistički uključuje u robnu razmjenu RH. Raspoloživa statistika otkriva da je **zbog olakšane robne razmjene unutar EU nakon pristupanja došlo do povećanog izvoza robe podrijetlom iz drugih zemalja, odnosno povećane trgovine**. U Hrvatskoj je to vidljivo kroz odstupanja u trendovima kretanja izvoza i industrijske proizvodnje u drugoj polovini 2013. godine, ali i kroz značajan rast vrijednosti uvoza prisutan u cijelom razdoblju nakon pristupanja. Tako je u 2014. godini vrijednost izvoza povećana za spomenutih 9,0 % ili 6,5 milijardi kuna, a vrijednost uvoza za 4,5 % odnosno 5,6 milijardi kuna. Pritom je znatan rast vrijednosti uvoza ostvaren u uvjetima daljnjeg pada domaće potražnje i niskog rasta domaće proizvodnje (1,2 %). Naime, prema podacima o kretanju BDP-a, ukupna je domaća potražnja u prošloj godini dodatno nominalno smanjena za 1,9 %. Takav je trend nastavljen i u ovoj godini pa je uz znatno veću stopu rasta izvoz u prvih sedam mjeseci povećan za 5,5 milijardi kuna, a uvoz za tek nešto manjih 5,1 milijardu kuna.

Statistika robne razmjene

Statistika robne razmjene za 2014. i prvih sedam mjeseci ove godine također otkriva određena podudaranja rasta izvoza i uvoza. Naime, u 2014. je među dvanaest djelatnosti kod kojih je ostvaren najveći rast izvoza bilo njih pet čija je vrijednost uvoza povećana više od vrijednosti izvoza. Posebno se to odnosi na proizvodnju odjeće koja je u prošloj godini najviše utjecala na ukupan rast izvoza. Vrijednost izvoza odjeće povećana je za 1,6 milijardi kuna, ali je uvoz istovremeno povećan za čak 2,4 milijarde kuna. Trgovina se odnosila i na jedan dio prehrambenih proizvoda s obzirom na to da je između ostalog izvezeno i banana u približnoj

vrijednosti 20 milijuna kuna, a značajan dio rasta izvoza odnosio se i na nove automobile koji se u Hrvatskoj ne proizvode. Uvoz motornih vozila povećan je za 1,1 milijardu kuna, a izvoz za 729 milijuna kuna uslijed čega je proizvodnja motornih vozila bila peta djelatnost prema utjecaju na rast ukupnog izvoza. Ipak treba napomenuti da je kod svih djelatnosti kod kojih je zabilježen najizraženiji rast izvoza zabilježen i veći ili manji rast industrijske proizvodnje, osim kod opskrbe električnom energijom, plinom i parom. Najveće podudaranje u visokim stopama rasta izvoza i proizvodnje pritom je zabilježeno kod proizvodnje kože i srodnih proizvoda te proizvodnje proizvoda od gume i plastike.

GODIŠNJE STOPE RASTA ROBNOG IZVOZA ZA HRVATSKU, %

	2012.	2013.	2014.	I-VII 2015.
Robni izvoz	1,6	0,3	9,0	12,2

Izvor: DZS

RAST IZVOZA I UVOZA PRVIH DVANAEST DJELATNOSTI PO POVEĆANJU IZVOZA, 2014. GODINA

000 kuna

Djelatnosti NKD 2007	Rast izvoza	Rast uvoza
Proizvodnja odjeće	1.622.500	2.439.803
Opskrba električnom energijom, plinom, parom i klimatizacija	1.253.582	392.535
Proizvodnja strojeva i uređaja, dn.	938.237	-237.652
Proizvodnja prehrambenih proizvoda	935.602	1.140.952
Proizvodnja motornih vozila, prikolica i poluprikolica	729.524	1.116.411
Prerada drva i proizvoda od drva i pluta, osim namještaja; proizvodnja proizvoda od slame i pletarskih materijala	660.240	298.181
Proizvodnja proizvoda od gume i plastike	393.412	294.939
Proizvodnja namještaja	392.379	140.205
Proizvodnja kože i srodnih proizvoda	307.935	487.213
Proizvodnja kemikalija i kemijskih proizvoda	281.471	-2.124
Proizvodnja metala	249.380	-128.681
Proizvodnja tekstila	217.697	487.213

Izvor: DZS

U prvih sedam mjeseci ove godine među prvih dvanaest djelatnosti prema povećanju izvoza bilo je njih šest, čiji je uvoz povećan više nego vrijednost izvoza. Među njima su se našle farmaceutska industrija, proizvodnja motornih vozila te proizvodnja kože i srodnih proizvoda. Međutim, prve dvije djelatnosti prema ostvarenom rastu izvoza nisu bile u ovoj skupini. Proizvodnja ostalih prijevoznih sredstava te proizvodnja gotovih metalnih proizvoda ostvarile su znatno veći rast izvoza od zabilježenog rasta uvoza. Pritom je izvoz ostalih prijevoznih sredstava (pretežno brodogradnja) popraćen i visokom stopom rasta industrijske proizvodnje, dok je proizvodnja gotovih metalnih proizvoda na godišnjoj razini povećana tek za 2,2 %.

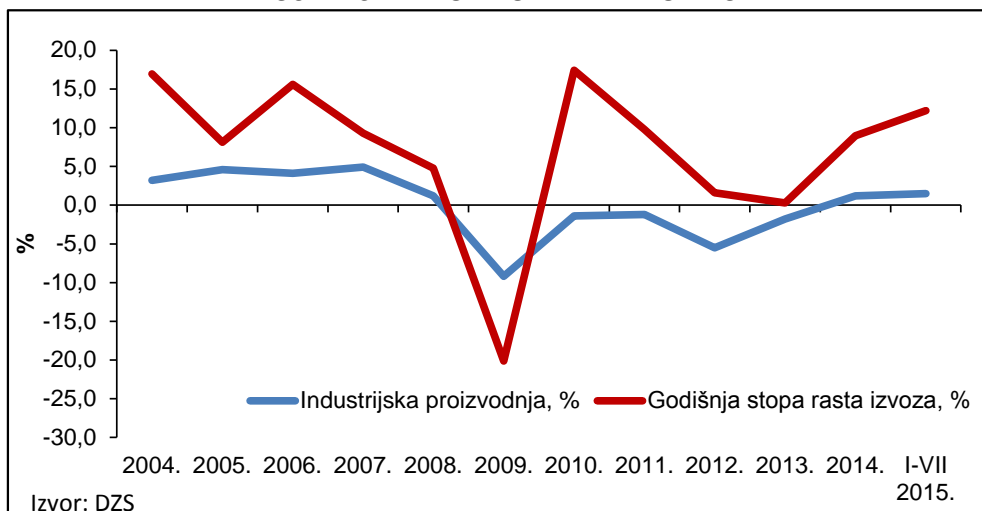
HRVATSKA GOSPODARSKA KOMORA

Sektor za financijske institucije, poslovne informacije i ekonomske analize

Odjel za makroekonomske analize

Tel. 01/4828 – 373; email: makroekonomija@hgk.hr

KRETANJE INDUSTRIJSKE PROIZVODNJE I IZVOZA U RH

Među djelatnostima koje su se isticale relativno visokim stopama rasta izvoza i industrijske proizvodnje, našle su se i proizvodnja kože i srodnih proizvoda, prerada drva i proizvoda od drva, osim namještaja te proizvodnja proizvoda od gume i plastike, ali su pri tome i kožarska industrija i industrija gume i plastike obilježene i visokim rastom vrijednosti uvoza.

RAST IZVOZA I UVOZA PRVIH DVANAEST DJELATNOSTI PO POVEĆANJU IZVOZA, I-VII 2015.

000 kuna

Djelatnosti NKD 2007	Rast izvoza	Rast uvoza
Proizvodnja ostalih prijevoznih sredstava	1.256.343	-25.494
Proizvodnja gotovih metalnih proizvoda, osim strojeva i opreme	703.524	319.146
Proizvodnja osnovnih farmaceutskih proizvoda i farmaceutskih pripravaka	576.658	606.878
Proizvodnja motornih vozila, prikolica i poluprikolica	552.488	587.488
Proizvodnja prehrambenih proizvoda	501.820	349.529
Poljoprivreda, šumarstvo i ribarstvo	449.533	320.599
Proizvodnja kože i srodnih proizvoda	420.072	688.882
Proizvodnja kemikalija i kemijskih proizvoda	310.820	666.558
Opskrba električnom energijom, plinom, parom i klimatizacija	290.748	595.519
Prerada drva i proizvoda od drva i pluta, osim namještaja; proizvodnja proizvoda od slame i pletarskih materijala	240.450	133.986
Proizvodnja proizvoda od gume i plastike	208.815	382.336
Opskrba vodom; uklanjanje otpadnih voda, gospodarenje otpadom te djelatnosti sanacije okoliša	200.177	-28.779

Izvor: DZS

HRVATSKA GOSPODARSKA KOMORA

Sektor za financijske institucije, poslovne informacije i ekonomske analize

Odjel za makroekonomske analize

Tel. 01/4828 – 373; email: makroekonomija@hgk.hr

Zaključno

Iz navedenog, s naglaskom na neuobičajena kretanja poput prošlogodišnjega naglog rasta izvoza i uvoza odjeće, a ove godine jednakih takvih kretanja u kožarskoj industriji, može se zaključiti da je **jedan dio relativno visokog rasta izvoza posljedica rasta proizvodnje, a drugi dio povećane trgovine robama inozemnog podrijetla omogućene pristupanjem u EU.** Oba povećanja su „realna“ jer utječu na povećanje bruto dodane vrijednosti u hrvatskim tvrtkama, ali prvo ima znatno veći utjecaj na ukupnu proizvodnju i zaposlenost, odnosno ukupne trendove u gospodarstvu. Iznose je bez detaljnog uvida u strukturu izvezenih proizvoda nemoguće utvrditi, ali pri komentarima o izraženom rastu izvoza ipak treba uzeti u obzir da će takav izvoz, popraćen adekvatnim rastom uvoza, imati ograničen učinak na rast BDP-a. U komentarima također treba uzeti u obzir i utjecaj cijena sirove nafte na robnu razmjenu Hrvatske. Naime, zbog znatno većeg udjela uvoza sirove nafte i naftnih derivata u uvozu nego u izvozu, **promjene cijena na globalnom tržištu znatno više utječu na uvoz.** Tako je i prvih sedam mjeseci ove godine pad cijena nafte za gotovo 50 % na godišnjoj razini više utjecao na usporavanje rasta uvoza nego izvoza, odnosno doveo je do pozitivnih trendova u kretanju robnog deficita.

Također treba napomenuti da „**Rotterdam-Antwerpen efekt**“, s obzirom na metodologiju obrade podataka DZS-a, **nema utjecaja na aktualna kretanja robne razmjene RH. Metodologija obrade podataka gotovo u potpunosti eliminira utjecaj toga efekta jer se roba u tranzitu isključuje iz vrijednosti izvoza i uvoza, odnosno nema utjecaja na vrijednost robne razmjene.** S druge strane, povećani je obujam trgovine robama inozemnog podrijetla znatno utjecao na ostvareni rast robnog izvoza, ali očekujemo da će se zbog postojeće baze u narednim godinama taj utjecaj smanjiti. Tako bi kretanja izvoza nakon ulaska Hrvatske u EU trebala odgovarati kretanjima u ostalim „novim“ članicama, odnosno **postupno bi trebalo doći do usporavanja njegovog rasta.** Naravno, učinci poput kretanja globalnog gospodarstva, globalnih cijena ili utjecaj velikih stranih investicija također znatno određuju vrijednost izvoza i uvoza, što otežava praćenje trendova u robnoj razmjeni.

Opće napomene:

Ovu analizu izrađuje i za nju je odgovorna HGK. Informacije, mišljenja, analize i zaključci koji se iznose temelje se na javnim statističkim i ostalim informacijama što potječu iz izvora u čiju se potpunost i točnost HGK pouzdaje, ali za koje ne jamči. Utoliko su informacije, mišljenja, analize i zaključci izneseni u ovoj publikaciji podložni promjenama koje ovise o promjenama izvora informacija te o promjenama koje nastupe od trenutka pisanja teksta do njegova čitanja. Ova publikacija ili njeni dijelovi ne mogu se kopirati ili na bilo koji drugi način reproducirati bez navođenja izvora.

HRVATSKA GOSPODARSKA KOMORA

Sektor za financijske institucije, poslovne informacije i ekonomske analize

Odjel za makroekonomske analize

Tel. 01/4828 – 373; email: makroekonomija@hgk.hr